

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 24 січня 2025 року)

Суми
Сумський державний університет
2025

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

УСТИМЕНКО В. А., директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України», д-р юрид. наук, проф., член-кор. НАН України, член-кор. НАПРН України, Заслужений юрист України, член Президії НАН України, заступник академіка-секретаря Відділення економіки НАН України, член Бюро Секції суспільних та гуманітарних наук НАН України, член Комісії по роботі з науковою молоддю НАН України, Постійної комісії НАН України з оцінювання ефективності діяльності наукових установ, Науково-видавничої ради НАН України

ДЖАБРАІЛОВ Р. А., д-р. юрид. наук, проф., заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України»

ДЕРЕВ'ЯНКО Б.В., д-р. юрид. наук, проф., провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»

РУДЕНКО Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ

ПЛОТНИКОВА М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

ШВАГЕР О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 5 від 06.02.2025 р.)*

П 68 **Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри** : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 24 січня 2025 року). – Суми : Сумський державний університет, 2025. – 103 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у Науково-практичному круглому столі «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзі.

Цей твір ліцензовано на умовах

Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

(Із Зазначенням Авторства-Некомерційна-Поширення

на тих самих умовах 4.0 Міжнародна)

4. Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/11/EU on alternative dispute resolution for consumer disputes, as well as Directives (EU) 2015/2302, (EU) 2019/2161 and (EU) 2020/1828. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52023PC0649>

5. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council repealing Regulation (EU) No 524/2013 and amending Regulations (EU) 2017/2394 and (EU) 2018/1724 with regards to the discontinuation of the European ODR Platfor. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52023PC0647>

ОКРЕМІ МІРКУВАННЯ ПРО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТУВАННЯ У БАНКІВСЬКУ СФЕРУ УКРАЇНИ

Дервянко Богдан Володимирович

*д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України», м. Київ, Україна
orcid.org/0000-0001-7408-8285*

Українська економіка і, відповідно, фінансова система, переживають не найкращі часи свого існування. Про розвиток говорити не доводиться. Стоїть питання про виживання. Більшість фінансових й банківських установ країни мають погіршення основних економічних показників діяльності. Об'єктивно зменшилась кількість фінансових установ, кількість корпоративних і приватних клієнтів. При цьому держава запроваджує підвищення ставок податків і зборів, які сплачують самі банки, фінансово-кредитні установи, а також їх клієнти і контрагенти. В умовах потреби боротьби із організованою злочинністю та фінансуванням тероризму, корупцією і відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом, ступінь забезпечення захисту банківської таємниці знижується (з одного боку, банки обмежують коло осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю; організовують спеціальне діловодство; застосовують спеціальні технічні засоби для запобігання несанкціонованому доступу до носіїв інформації; застосовують застереження до співробітників та ін. [1, с. 218]. З іншого боку, держава

встановлює і поступово знижує розмір сум банківських операцій, інформацію про які отримує і перевіряє НБУ та/або інші контролюючі органи, вимагає від банків надавати усе більше інформації про клієнтів). Це не сприяє підвищенню довіри до банківської системи. Тому наведене свідчить про потребу у підтримці фінансових і банківських установ. Навряд чи держава зможе сьогодні знизити ставки податків для банків, а тим більше, надати пряму фінансову підтримку у вигляді дешевих кредитів чи прямих інвестицій. Тому вкрай важливим завданням є залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій до фінансової і банківської сфери.

Викладене вище змінює класичний вектор розвитку суб'єктів фінансової сфери. Так, зазвичай вони виступають інвесторами, а не реципієнтами інвестицій. «Банки здійснюють прямі інвестиції та операції з цінними паперами відповідно до законодавства України про цінні папери, інвестиційну діяльність та згідно з нормативно-правовими актами НБУ. Банк має право здійснити інвестицію лише на підставі письмового дозволу НБУ, який надається в порядку, встановленому НБУ» [1, с. 213]. Така метаморфоза відбувається внаслідок атипового розвитку економіки, спричиненого війною.

У банківській сфері має місце професійна приказка «гроші люблять тишу». Вона означає, що зазвичай інвестиції не рухаються у напрямку країни, в якій часто змінюється фінансове, зокрема податкове, інвестиційне, банківське та інше законодавство на користь держави за рахунок фінансових установ та/або їх контрагентів чи клієнтів. І тим більше інвестиції не рухаються у бік країни, в якій діє правовий режим воєнного стану. Частіше відбувається навпаки. На жаль, українська фінансова система не є виключенням. Значна кількість фінансових ресурсів пересічних громадян України, можливо-владців (чиновників, депутатів, керівників державних і комунальних підприємств), а також суб'єктів господарювання знаходиться прихисток на рахунках банків європейських, азійських та американських країн. Можна засуджувати проте навряд чи можна не розуміти намагання людей зберегти або врятувати свої чесно зароблені чи нечесно отримані статки.

М. Ю. Кравчук, характеризуючи процеси розвитку міжнародно-правового захисту іноземних інвестицій, навів шість відмінностей цих процесів з 1970-х років. Серед них вказано, що міждержавні двосторонні інвестиційні договори укладалися переважно між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, а також що моти-

вом укладення для розвинених країн був захист інвестицій, а мотивом укладення для країн, які розвиваються, було залучення інвестицій [2, с. 161]. Можна стверджувати, що стосовно України, яка належить до країн з економікою, що розвивається, такі тенденції не завжди спрацьовують. Стосовно України інвестиції рухаються через державний кордон в обох напрямках. Україна з початку 1990-х років уклала десятки договорів з іншими країнами або між Кабінетом Міністрів України та урядами інших країн про сприяння та взаємний захист інвестицій, які були затверджені спеціальними законами [3, с. 26-28]. Тобто чиновники, коли укладали, і депутати, коли законодавчо затверджували договори про взаємний захист інвестицій, закладали варіанти захисту власних інвестицій в інші країни.

Кардинально змінити напрям руху інвестицій в умовах дії правового режиму воєнного стану дуже складно. Але сфера оборони, соціальна сфера, галузі економіки саме зараз вимагають зовнішніх фінансових вливань. Фінансова і банківська сфера, як вказувалося вище, не є винятком. Українська банківська система досі не втратила привабливості для іноземних фінансових інституцій. Вони не забаряться інвестувати у купівлю акцій українських банків. Зрозуміло, що це врятує українську банківську систему. Проте контроль резидентів України - вітчизняних акціонерів над більшістю банків буде втрачено. В умовах глобалізації економіки це не є абсолютним негативом. Проте позитивом для фіскальної системи України була б максимальна кількість резидентів України серед акціонерів українських рентабельних компаній, корпорацій та інших суб'єктів господарювання. А комерційні банки у переважній більшості належать до прибуткових суб'єктів господарювання. Україні вигідніше було б залучати інвестиції у банківську сферу як депозити, а не інвестиції в акції із зміною розподілу корпоративних прав. Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» захищаються відносно невеликі депозити резидентів України та іноземців [4]. Проблема полягає у тому, що через інфляцію депозити в українській гривні є не вигідними, а депозити в іноземній валюті є не вигідними для банків, через що ставки за ними дорівнюють нулю або близькі до нього. Очевидно, що подолання проблеми можливе через тимчасове зняття заборони на надання (отримання) споживчих кредитів в іноземній валюті на території України, встановлене частиною п'ятою статті 3 «Сфера дії Закону» Закону України «Про споживче кредитування» [5]. Наділення українських банків надавати

кредити в іноземній валюті спричинить попит на валютні депозити і дозволить підняти ставки за ними, що, у свою чергу, викличе зацікавленість в укладенні депозитних договорів серед українців та іноземців. Вважаємо, що тут не буде порушення норми статті 99 Конституції України [6] і норм статей 32, 35 Закону України «Про Національний банк України» [7]. Можливі й інші нормативні і практичні напрями подолання проблеми залучення іноземних інвестицій до банківської сфери України.

Література:

1. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б.В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 314 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/367>

2. Кравчук М. Ю. Становлення та розвиток міжнародно-правового захисту іноземних інвестицій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 5. С. 160–162.

3. Деревянко Б. В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посібник. Б.В. Деревянко; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2012. 204 с.

URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/222>

4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 50. Ст. 564.

5. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року № 1734-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 1. Ст. 2.

6. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

7. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238.